

Debatt & meninger

Forskningsfuskk kan ikke skjules for offentligheten

Kronikk

Tore Sivertsen,
Pensjonert
førsteamanuensis,
NMBU
Veterinærhøgskolen

Gjermund Gunnes,
professor, NMBU
Veterinærhøgskolen

Per Einar Granum,
professor, tidligere
prodekan, NMBU,
medlem av Det Norske
Vitenskaps-Akademi

spedgrisorsoet. Da vi fikk artikkelutkastet fra kandidaten, viste figurene overbevisende utslag i tråd med hypotesen. Da vi spurte etter originaltallene, ble det lagt til en tabell som viste det samme. Vi stilte noen spørsmål, men var dessverre for naive til å mistenke juks.

Uredelighet

Under disputasen fattet imidlertid den tredje av oss, Granum, som var instituttleder, og hans kollega, Anne Storset, mistanke. Storset, som i dag er dekan ved NMBU Veterinærhøgskolen, kontaktet NVHs sentrallaboratorium, der analysene var utført. Det viste seg da at de reelle originaltallene var totalt forskjellige fra de presenterte og viste stikk motsatt konklusjon. Hun varslet umiddelbart om mulig uredelighet.

Når vi står fast på at dette var åpenbart forskningsfuskk, er det fordi originaldataene så entydig ikke viser noen effekt, mens alle presenterte resultater viser meget kraftige utslag, nøyaktig i tråd med hypotesen. At dette kan oppstå ved slurv eller uhell, er knapt mulig. Kandidaten som sto bak, har ikke gitt noen troverdig forklaring, og det han har levert til granskingsutvalgene, viser ytterligere, grove manipuleringer.

Trist sak om forskningsfuskk

Varslet i 2013 førte til granskning ved to eksterne forskere, som bekreftet at det her var gjort ting «som det er berettiget å betegne som fuskk». På grunnlag av dette konkluderte NVHs utvalg for forskning og etikk i 2013 med «stor sannsynlighetsovervekt for vitenskapelig uredelighet» i spedgrisorsoet-artikkelen og anbefalte granskning av hele avhandlingen.

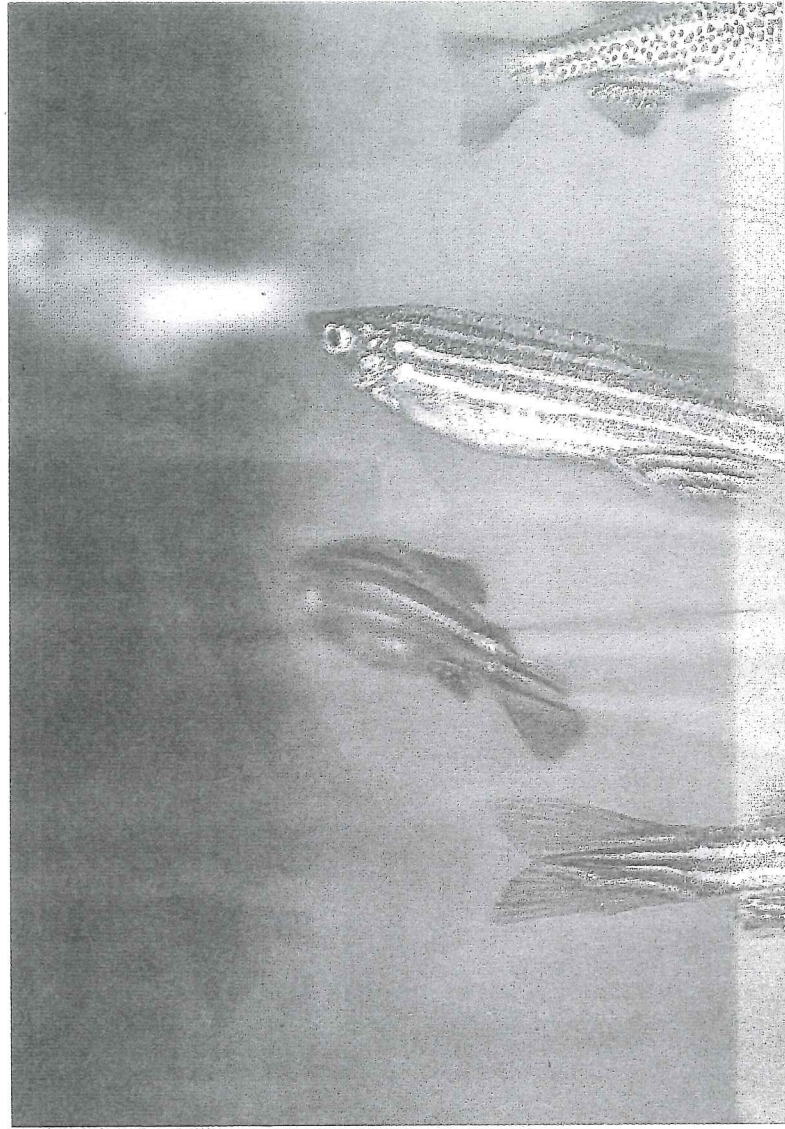
Så langt var dette en trist sak om et tilfelle av forskningsfuskk. Men så rotet behandlingen seg til, blant annet med vedtak som ble omgjort på grunn av saksbehandlingsfeil. Etter anmodning fra en av oss om ny behandling, konkluderte et nytt forskningsetisk utvalg (FEU) i 2018 med at det riktignok forelå «brudd på god forskningspraksis i objektiv forstand», men at de ikke fant det «godtgjort med tilstrekkelig sannsynlighet» at det var en «forsettlig eller grovt uaktsom handling». FEU fant heller

Aftenpostens Uviten-spalte 26. november skriver redaktør Nina Kristiansen i forskning.no om forskningsfusksaken ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), som har pågått siden 2013. Undertegnede varslet forskning.no i vår. Vi vil gjerne forklare hvorfor vi fortsatt mener at saken trenger offentlig debatt.

Var for naive

Ledelsen ved NMBU har fått sterke oppfordringer om å granske på nytt det som ser ut til å være et åpenbart og alvorlig tilfelle av forskningsfuskk. Likevel nekter NMBU å revurdere saken. Vi antar ledelsen handler i beste mening, men konsekvensene er alvorlige både for NMBU og for norsk forskning.

Saken dreier seg om en doktorgradsavhandling som ble levert og disputert over i 2013, ved daværende Norges veterinærhøgskole (NVH), nå del av NMBU. I tre av avhandlingens seks artikler var det tilsynelatende gjort et oppsiktsvekkende funn: at effektiv antibiotikabehandling i seg selv kan stimulere immunforsvaret hos dyr. Dette tilsynelatende funnet var gjort på tre arter: zebrafisk, laks og spedgris. To av oss, Sivertsen og Gunnes, var involvert i

Vi stilte noen spørsmål, men var dessverre for naive til å mistenke juks

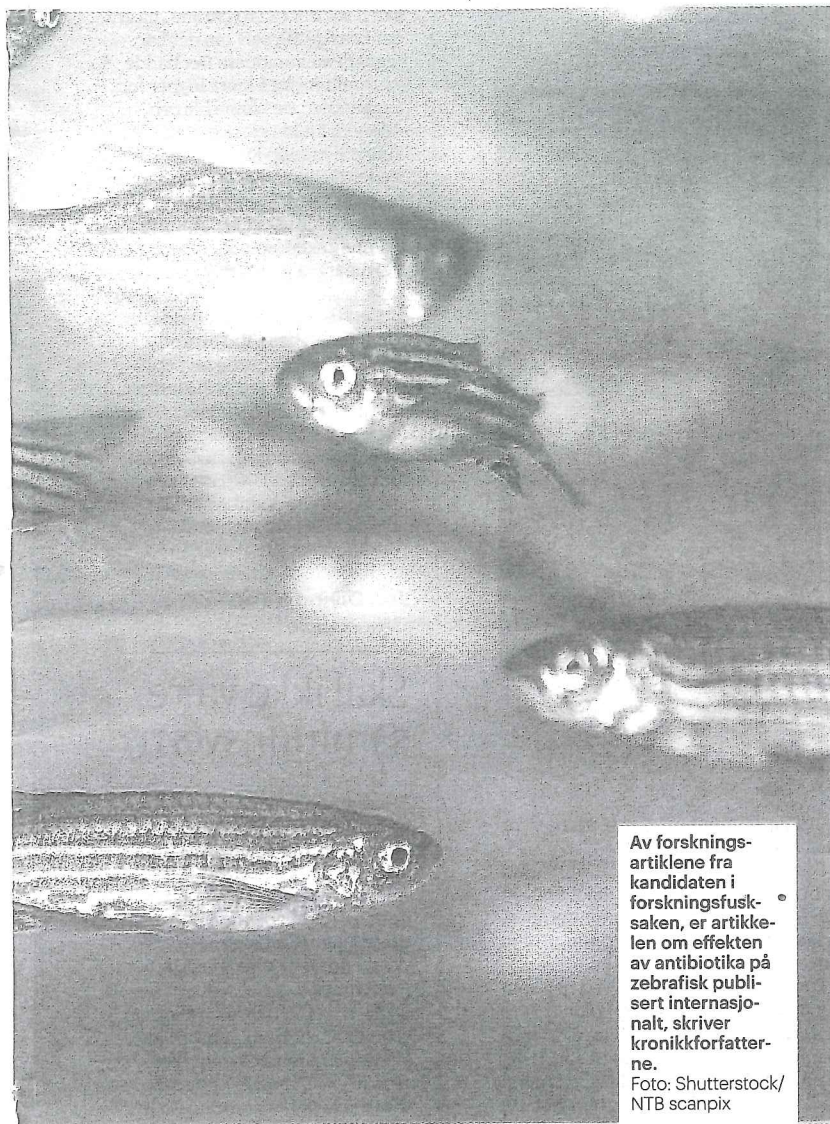

ikke grunn til å underkjenne hele avhandlingen, tilsynelatende uten noen undersøkelse av de andre artiklene. Dette førte til at hele saken forble skjult for offentligheten. Derfor endte vi med å varsle forskning.no, som gjorde en god jobb.

«Saken er avsluttet».

Fordreiningene i spedgrisorsoet-artikkelen gjør det naturlig å se kritisk på de to andre artiklene der det var hevdet tilsvarende effekt. Av disse er zebrafisk-artikkelen publisert internasjonalt. De aktuelle figurene i den artikkelen viser flere urovekkende trekk. Originaldataene til dette arbeidet var det bare kandidaten som hadde tilgang til. Men da forskning.no spurte etter dem, var svaret at de dessverre var gått tapt i en bilulykke.

Vi har oppfordret ledelsen til å varsle det aktuelle tidsskriftet om den berettigede mistanken til resultatene og de manglende originaldataene bak zebrafisk-artikkelen. Og fakultetsstyret ved NMBU Veterinærhøgskolen har i en enstemmig ut-

Adresse:
Aftenposten, Debatt,
Boks 1178, 0107 OsloKronikk: Maks. 6000 tegn
inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

Av forskningsartiklene fra kandidaten i forskningsfusksaken, er artikkelen om effekten av antibiotika på zebrafisk publisert internasjonalt, skriver kronikkforfatterne.
Foto: Shutterstock/NTB scanpix

talelse bedt rektor om å behandle kjernen i hele saken på nytt, da de frykter den ellers «blir liggende som en verkebyll». Rektor holder imidlertid fast på ledelsens standpunkt om at «saken er avsluttet».

Uforsvarlig å la det ligge

Vi er blitt anmodet om å la saken ligge, av hensyn til universitetet, kandidaten, og andre impliserte. Det er flere grunner til at vi mener dette er uforsvarlig.

Først og fremst mener vi det er en plikt å gjøre den vitenskapelige verden oppmerksom på åpenbar fusk. Det kan ses som en del av universitetenes samfunnskontrakt. Samfunnet bruker milliarder på drift av universitetene, men lar oss beholde vår faglige uavhengighet. Da er det nødvendig at vi holder orden i eget hus og ikke holder forskningsfusk skjult for offentligheten.

Ville vært viktig

Den andre årsaken er at det tilsynelatende funnet som disse fordreide og mistenkelige resultatene fremmer, ville vært viten-

skapelig viktig, hvis det var sant. På spedgris var det beviselig ikke sant. Når også de internasjonalt publiserte resultatene på zebrafisk ser urovekkende ut, og originaldata ikke kan fremlegges, må andre forskere få vite det.

Ikke minst mener vi saken viser en svært uheldig bruk av forskningsetikkdoven. Rektors grunnlag for å regne saken som avsluttet, er at den ble behandlet av FEU i 2018. Men FEU av 2018 ga ingen faglige argumenter for sin konklusjon, bare juridiske argumenter og omtaler av kandidats arbeidssituasjon. Hvorvidt noe med sannsynlighetsovervekt er fusk eller ikke, er imidlertid først og fremst et faglig spørsmål. Forskningsetikkdovens advarsler mot å anklage forskere på for dårlig grunnlag er fornuftige. Men i dette tilfellet blir loven i praksis brukt som et hinder for avsløring av et åpenbart tilfelle av forskningsfusk. Vi kan vanskelig tenke oss at det har vært lovgivernes intensjon.